

Θέματα

ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση για την εκπαίδευση
ΤΕΥΧΟΣ 69, ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΛΙΟΣ 2015, ΤΙΜΗ € 5.00

- *Γιατί Συμπεριληπτική Εκπαίδευση (Inclusive Education);*
- *Κριτήρια Αξιολόγησης των Αντιστικών Παιδιών*
- *Υποστηρικτικό Πρόγραμμα σε Αντιστικό Μαθητή*
- *Η Συμπεριφορά των Νηπίων με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή*
- *Η Σύμβαση Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Αναπήρων στην Ελλάδα*

Θέματα **ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ (Π.Ε.Σ.Ε.Α.)
ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΛΙΟΣ 2015 ΤΕΥΧΟΣ 69 ΤΙΜΗ € 5.00 ΚΩΔΙΚΟΣ 035018

Θέματα **ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΩΔΙΚΟΣ 035018

Διεύθυνση: Γούναρη 21-23,
185 31 Πειραιάς
Τηλ.-Fax: 2651048830, 210 5731768
Κιν.: 6977244295, 6977743862
e-mail: ds_pesea@yahoo.gr
http://www.pesea.gr

Ιδιοκτήτης: Π.Ε.Σ.Ε.Α.
Εκδότης: Μηνάς Ευσταθίου

Συντακτική Επιτροπή
Μηνάς Ευσταθίου: 6977244295
Άννα Τηλιακού: 6932942156
Λευτέρης Ρασιτάτος: 6977743862
Γιώργος Κ. Γαλάνης: 210 4954478
Ελένη Περιστερή: 6974706370

Κριτική Επιτροπή Άρθρων
Γιώργος Τσιάκαλος
Λάμπρος Σταύρου
Σπύρος Σούλης
Μαρία Δροσινού

Διευθυντής Έκδοσης: Μηνάς Ευσταθίου
Επιμέλεια: Μηνάς Ευσταθίου, Μαρίνος Παρασκευόπουλος
Φωτογραφία: Αρχείο Π.Ε.Σ.Ε.Α.

Στοιχειοθεσία: Ιωάννα Τσίκα
Εκτύπωση: Γεώργιος Μυλωνάς & ΣΙΑ Ο.Ε.

Συνεργασίες - Συνδρομές
Προς: • e-mail: ds_pesea@yahoo.gr
• Μηνά Ευσταθίου, Απελευθερώσεως 14,
453 32 - Ιωάννινα, 6977244295
• Γιώργο Γαλάνη, Χαριλάου Τρικούπη 85,
181 20 - Κορυδαλλός, 6944126716
• Π.Ε.Σ.Ε.Α., Τ.Θ. 80497, 18510 - Πειραιάς

Συνδρομή ενός έτους (4 τεύχη):
Μέλη ΠΕΣΕΑ & Συνδρομητές Περιοδικού: € 20.00
Οργανισμοί, Σύλλογοι, ΝΠΔΔ κ.λπ.: € 30.00

• Με κατάθεση στην **ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ -**
Αρ. Λογ. 359/904078-15

• Με ταχυδρομική επιταγή **ΕΛ.ΤΑ.**
(και την ένδειξη «για Μέλος» ή «για Περιοδικό»,
Ονοματεπώνυμο, Διεύθυνση, Τηλέφωνο)

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις
του συγγραφέα ο οποίος και βαρύνεται
αποκλειστικά τόσο για την ερευνητική
δεοντολογία, την επιστημονικότητα και εγκυρότητα
των θέσεων όπως αυτές παρουσιάζονται,
όσο και για τη γλώσσα που χρησιμοποιεί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα του Διευθυντή Έκδοσης	1
Γιατί Συμπεριληπτική Εκπαίδευση (Inclusive Education);	3
Κριτήρια Αξιολόγησης των Αυτιστικών Παιδιών	29
Υποστηρικτικό Πρόγραμμα σε Αυτιστικό Μαθητή	37
Παρέμβαση σε Νήπιο με Εξελικτική Διαταραχή Λόγου	46
Η Συνεκπαίδευση των Μαθητών με Σύνδρομο Down Β' Μέρος	55
Η Συμπεριφορά των Νηπίων με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή	61
Εκμάθηση Αγγλικής Γλώσσας & Μαθησιακές Δυσκολίες	78
Αντισφαίριση σε Αμαξιδίο ή Τροχήλατο Τένις	97
Η Σύμβαση Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Αναπήρων στην Ελλάδα	103

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΩΝ (Ν. 4074/2012) ΚΑΙ Η ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι όροι ένταξη-ενσωμάτωση-συνεκπαίδευση εμφανίζονται στην ελληνική νομοθεσία και χρησιμοποιούνται συστηματικά στο χώρο της εκπαίδευσης και της εκπαιδευτικής πολιτικής. Όμως η ασαφής χρήση τους στον ελληνικό πολιτικό & νομοθετικό λόγο αποδυναμώνει το δικαίωμα της προσβασιμότητας των αναπήρων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ο όρος «inclusion» στη βιβλιογραφία διαφοροποιείται με σαφήνεια από τον όρο «integration» καθώς στην περίπτωση του δεύτερου όρου ο μαθητής με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ακολουθεί το δικό του πρόγραμμα χωρίς να εμπλέκεται σε κοινές δραστηριότητες με τους συμμαθητές του. Παρόμοια σύγχυση υπάρχει και με τον όρο «ένταξη» ο οποίος επίσης εμφανίζεται πότε αντί του «inclusion» και πότε αντί του «integration».

Επιπλέον όροι όπως «ένταξη» και «συνεκπαίδευση» εμφανίζονται συστηματικά κάτω από την ομπρέλα του όρου «ειδική αγωγή». Όμως αν οι όροι «ένταξη» και «συνεκπαίδευση» αποτελούν απόδοση του όρου «inclusion» τότε πρόκειται για απόλυτη ισοπέδωση του ιδεολογικού υποβάθρου τους και κατά συνέπεια πλήρη αλλοίωση του περιεχομένου τους. Η παρατηρούμενη ασάφεια και σύγχυση στην ορολογία, οδηγεί στην εννοιολογική απογύμνωση των όρων που συχνά χρησιμοποιούνται αναφορικά με την συμπεριληπτική εκπαίδευση σε επίπεδο διαμόρφωσης πολιτικής και σε επίπεδο πρακτικής.

Η χρήση κενών περιεχομένου όρων για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση συντηρεί τις αντιλήψεις του διαχωριστικού (ιατρικού) συστήματος της ειδικής αγωγής με την υποβάθμιση των δικαιωμάτων των αναπήρων, γιατί: α) η αλλαγή ορολογίας δεν συνοδεύεται απαραίτητα από αλλαγή στον τρόπο σκέψης & πράξης, ενώ β) συχνά η διατήρηση ορολογίας που προωθεί τον διαχωρισμό υποδηλώνει ότι η ακολουθούμενη πολιτική έχει την μορφή προσθηκών στο προϋπάρχον μη συμπεριληπτικό σύστημα.

Η απαξίωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Αναπήρων από το Υπουργείο Παιδείας με την επιμονή τους στην ξεχωριστή νομοθέτηση για την ειδική και την γενική αγωγή ως ξεχωριστούς θεσμούς έχει επισημανθεί ως σημαντικό εμπόδιο στην προώθηση του «Σχολείου για Όλους», σύμφωνα με τις αρχές της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Η αλλαγή του γενικού σχολείου -πρώτο απαραίτητο βήμα προς την διαμόρφωση συμπεριληπτικού εκπαιδευτικού συστήματος- απαιτεί ενοποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τη γενική και την ειδική εκπαίδευση. Στην Ελλάδα, όλοι οι νόμοι που αφορούν στο θέμα αυτό, με εξαίρεση το Ν. 1566/1985, αντιμετωπίζουν διαχωριστικά το θεσμό της ειδικής αγωγής. Η ξεχωριστή νομοθέτηση για την εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αποτελεί εξ ορισμού διάκριση σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, κατά το Ν. 4074/2012.

Στα πλαίσια των ξεχωριστών για την ειδική αγωγή νόμων (βλ. Ν.3699/2008) προσδιορίζεται, βάσει διαγνωστικών κατηγοριών, ποιοι είναι οι μαθητές με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ορίζεται το πλαίσιο στο οποίο οι μαθητές αυτοί δύνανται να φοιτούν ανάλογα με την σοβαρότητα των μαθησιακών τους δυσκολιών. Οι δυ-

σκολίες αυτές τελικά παρουσιάζονται ως χαρακτηριστικό του μαθητή, ενώ ο ρόλος του σχολείου στην εμφάνισή τους αποσιωπάται, και η τοποθέτηση/ένταξη του μαθητή στον χώρο του γενικού σχολείου καθορίζεται από το κατά πόσο αυτός θεωρείται αρκετά φυσιολογικός ώστε να μην επιβαρύνει/προκαλέσει τον τρόπο λειτουργίας του γενικού σχολείου. Ξεκινώντας λοιπόν από μία εκ διαμέτρου αντίθετη φιλοσοφία από αυτή της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, η ξεχωριστή νομοθεσία για την ειδική αγωγή προβλέπει μέτρα ατομικής στήριξης των παιδιών που φέρουν την διαγνωστική ετικέτα «ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» στον χώρο του γενικού σχολείου, το οποίο και αφήνει ανέγγιχτο από οποιαδήποτε αλλαγή και αναμόρφωση. Με αυτόν τον τρόπο το ξεχωριστό σύστημα της ειδικής αγωγής εισέρχεται στο περιβάλλον του γενικού σχολείου και εν μέσω ασαφούς ορολογίας παρουσιάζεται ως συμπεριληπτικό μέτρο. Έτσι, «...θεσμοποιεί και κατοχυρώνει την αναγκαιότητα μίας Ειδικής Παιδαγωγικής, αρμόδιοι για την οποία θεωρείται ότι είναι ένα σύνολο ειδικών επαγγελματιών, που εντοπίζονται έξω από τη γενική τάξη». Στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής μάλιστα η ειδική αγωγή αποκτά κύρος, όχι για την επιστημονική της εγκυρότητα, αλλά για τις υπηρεσίες που προσφέρει στον φέροντα την διαγνωστική ετικέτα ενώ διαφορετικές διαγνωστικές ετικέτες αποκτούν διαφορετική αξία ως προς το είδος και την έκταση της παροχής. Αυτού του είδους η μεταφύτευση της ειδικής αγωγής στο περιβάλλον του γενικού σχολείου όχι μόνο δεν εξυπηρετεί την πορεία προς την συμπεριληπτική εκπαίδευση αλλά αντιθέτως αναπαράγει την διαχωριστική εκπαίδευση μέσα στο γενικό σχολείο. Αγνοούνται οι επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη ότι: α) «η ειδική αγωγή πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου να επιτευχθεί η διασφάλιση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και η ανάγκη αναθεώρησης και αναδιάρθρωσης του ρόλου της στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα, και β) «στο Συμπεριληπτικό Σχολείο η εξατομίκευση θεωρείται δικαίωμα για όλα τα παιδιά και όχι ειδική εκπαιδευτική ανάγκη».

Στην Ελλάδα, αντί για χρήση ξεκάθαρης και πλήρως τεκμηριωμένης ορολογίας γίνεται απλή αναπαραγωγή κενών περιεχομένου όρων, ενώ η οποιαδήποτε απόπειρα αποσαφήνισης του ιδεολογικού περιεχομένου της χρησιμοποιούμενης γλώσσας αποκαλύπτει την σταθερή και ακλόνητη προσήλωση στην ιδεολογία της ατομικής παθολογίας και της διαχωριστικής ειδικής αγωγής. Έτσι δημιουργείται το χάσμα: ανάμεσα στα ιδεολογήματα και τις ρητορικές της εκπαιδευτικής πολιτικής και τη φιλοσοφία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Οι εμμονές για ξεχωριστό νόμο για την ειδική αγωγή, η συνέχιση της χρήσης ασαφούς γλώσσας και κυρίως η έλλειψη αναστοχασμού, ως προς την πραγματική ιδεολογία αναπαραγωγής εκπαιδευτικών θεσμών & πολιτικών αποφάσεων, δεν στηρίζουν την ενταξιακή-συμπεριληπτική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά αντιθέτως οδηγούν στον υποβιβασμό ενός σημαντικότερου ζητήματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ζήτημα φιλανθρωπίας.

Σημείωμα του Διευθυντή Έκδοσης

Για την προώθηση των σκοπών του Π.Ε.Σ.Ε.Α. το Δ.Σ. προσφέρει τα τεύχη 1 έως και 50 του περιοδικού Θέματα Ειδικής Αγωγής καθώς και την αυτοτελή έκδοση των Πρακτικών του 3ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου του Π.Ε.Σ.Ε.Α. αντί του ποσού των εκατόν πενήντα ευρώ (150,00€) συν δέκα ευρώ (10,00€) έξοδα αποστολής

Για την Προσφορά επικοινωνείτε στο e-mail: ds_pesea@yahoo.gr ή στα τηλέφωνα: 6977244295 (Μηνάς Ευσταθίου) και 6944126716 (Γιώργος Γαλάνης)

Η καταβολή του ποσού της Προσφοράς θα γίνεται με Ταχυδρομική Επιταγή των ΕΛ.ΤΑ.

Προς: Μηνά Ευσταθίου,
Απελευθερώσεως 14, 453 32 - Ιωάννινα
ή

Προς: Γιώργο Γαλάνη,
Χαριλάου Τρικούπη 85, 181 20 - Κορυδαλλός

ISSN 1108-5509